

MUSHUKLARDA ICHAKLAR INTRAMURAL NERV CHIGALLARINING YOSHGA BOG'LIQ XUSUSIYATLARI

Musurmonov A.M Assistent. Klinik anatomiya kafedrası

Samarqand davlat tibbiyot universiteti,

Samarqand, O'zbekiston

Annotatsiya: Ushbu maqolada mushuklarda yo'g'on va ingichka ichaklarning devoridagi mushaklararo intramural nerv chigaallari va nerv tolalarining gistologik tuzilishi o'rganilgan. Nervlar Bilshovskiy – Gross usullarida buyalgan. Adrenergik nerv tolalari shvalyova va Juchkov usullaruda aniqlangan. Intramural nerv tugunlari va tolalari 5 xaftalikdan takomillashib boradi. Balogat Yoshida to'liq shakilanib, qarilik davrigacha davom etadi. So'ngra degenerative o'zgarishlar boshlanadi.

Kalit so'zlar: mushuk, yo'g'on ichak, intramural tugunlar. ingichka ichak, Bil'shovskiy- Gross usuli, shvalyova usuli, Juchkov usuli.

AGE-RELATED FEATURES OF INTESTINAL INTRAMURAL NERVE GANGLES IN CATS

Musurmonov A.M. Assistant. Department of Clinical Anatomy

Samarkand State Medical University, Samarkand, Uzbekistan

Annotation: This article studies the histological structure of the intermuscular intramural nerve bundles and nerve fibers in the walls of the large and small intestines in cats. Nerves were stained by the Bilshovsky-Gross method. Adrenergic nerve fibers were identified by the Shvalyova and Zhuchkov methods. Intramural nerve nodes and fibers develop from 5 weeks of age. They are fully formed by puberty and continue until old age. Then degenerative changes begin.

Keywords: cat, large intestine, intramural nodes. small intestine, Bilshovsky-Gross method, Shvalyova method, Zhuchkov method.

ВОЗРАСТНЫЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ ИНТРАМУРАЛЬНОЙ НЕРВНОЙ СПЛЕТЕНИЕ КИШЕЧНИКА У КОШЕК

**Мусурмонов А.М. Ассистент. Кафедра клинической анатомии
Самаркандский государственный медицинский университет,
Самарканд, Узбекистан**

Аннотация: В статье изучается гистологическая структура межмышечных интрамуральных нервных пучков и нервных волокон в стенках толстого и тонкого кишечника у кошек. Нервы окрашивали по методу Бильшовского-Гросса. Адренергические нервные волокна идентифицировали по методикам Швалёва и Жучкова. Интрамуральные нервные узлы и волокна развиваются с 5-недельного возраста. Он полностью формируется в период полового созревания и сохраняется до старости. Затем начинаются дегенеративные изменения.

Ключевые слова: кошка, толстая кишка, интрамуральные узлы. тонкая кишка, метод Бильшовского-Гросса, метод Швалёвой, метод Жучкова.

Kirish. Sutemizuvchilar va odamlarning ovqat hazm qilish traktining turli qismlarining intramural nerv tuzilmalarini o'rganishga bag'ishlangan bir qancha ilmiy ishlarni uchratamiz. Ayrim olimlar quyonlarda qizilo'ngach va me'daning intramural nervlarini o'rgangan. Boshqa olimlar esa shi hayvonlarda jigar serrozi chaqirib tadqiqot o'tkazgan. Yana bir guruh olimlar quyon va kalamushlarda o't yo'llari va o'nikki barmoqli ichak devoridagi nerv chigallarini o'rgangan. Biroq, umurtqali hayvonlardan bigi mushuklarda yo'g'on va ingichka ichak devoridagi mushaklararo nerv chigallarining gistologik tuzilishini yoshga qarab o'zgarishlarni o'rgangan ilmiy ma'lumotlar topmadik.

Tadqiqot maqsadi: Tajribada mushuklarning ovqat hazm qilish traktining turli qismlari devoridagi intramural nerv chigallarini yoshga bog'liq gistologik tuzilishni o'rganish.

Materiallar va tadqiqot usullari. Tadqiqod uchun materallar narkoz ta'sirida bo'lgan 23 ta 5 xaftalik va voyaga etgan mushuklarning ingichka va yo'g'on ichaklarining turli qismlaridan olindi. Olingan materallarda intramural nerv chigallarini o'rganish uchun Bilschowski-Gross usuli va Adrenergik nerv tolalari Shvalyova va Juchkov usullarida bo'yalib o'rganildi

Tadqiqot natijalari. Mushuklardagi mushaklararo intramural nerv chigallari va nerv tolalarining taraqqiyot jarayonlari yo'gon va ingichka ichaklarning turli qismlarida turlicha davom etadi. Biz 6 haftalik mushuk homilasi o'n ikki barmoqli ichakda intramural nerv chigallari rivojlanish farqlanishining birinchi belgilarini aniqlay oldik. Bu yoshdagi mushuklarning chigaldagi neyroblastlar orasida, qutblardan cho'zilgan nozik jarayonlarga ega bo'lgan yagona cho'zilgan bipolyar hujayralar paydo bo'ladi. Bu hujayralar katta, engil yadro va aniq belgilangan neyrofibriller apparatga ega. Ingichka va yo'g'on ichaklarning boshqa qismlarida intramural nerv chigallari yxshi takomillashmagan. Tug'ilgan vaqtga kelib, mushukning ichaklaridagi mushaklararo intramural nerv chigallari farqlash jarayonlari eng qizg'in pallada bo'ladi. Yangi tug'ilgan mushukchada o'n ikki barmoqli ichak intramural nerv chigallari ko'p sonli tabaqalashtirilgan shakllari paydo bo'ladi. Differentsial neyronlar ingichka va yo'g'on ichakning boshqa qismlarida ham paydo bo'ladi, ammo ularning soni o'n ikki barmoqli ichakka qaraganda sezilarli darajada kamroq. Bu erda neyroblastlar ustunlik qiladi. Mushaklararo intramural nerv chigallari hujayralarining farqlanishida keskin siljish ko'rish qobiliyatiga ega bo'lgan mushukchada sodir bo'ladi. Olti oylik mushukchada Auerbach intramural nerv chigallari tugunlarining gistologik tuzilishi voyaga etgan mushuklardagi nerv tuzilmalariga yaqinlashib qoladi. Voyaga etgan mushuklarning mushaklararo intramural nerv chigallari keng tarmoqli tuzilishga ega. Intramural nerv chigallari tugunlari unipolyar, bipolyar va ko'p o'simtali hujayralardan iborat. Intramural nerv chigallaridagi nerv xujayrala son jixatdan Dogel II tipidagi hujayralardir. Keksa yoshdagi mushuklarda nerv

chigallaridagi to'qimalarda atrofik jarayonlar kuzatiladi, ular ham tananing, ham nerv hujayralari jarayonlarining dag'allashi va degeneratsiyasida namoyon bo'ladi.

Xulosa. Mushuklardagi hasim tizimida turli qismlarida nerv chigallarining rivojlanishi vaqt davomida taraqqiy etadi. Yo'g'on va ingichka ichaklarning turli joylarida mushaklararo nerv chigallari va nerv xujayralar differentsiatsiyasining birinchi belgilari besh haftalik mushuk embrionida kuzatiladi. Hayvon hayotining birinchi oylarida mushaklararo nerv chigallari va nerv xujayralar differentsiatsiyasi jarayoni tez sur'atlarda va bundan tashqari, ichakning turli qismlarida notekis ravishda sodir bo'ladi. Mushukning ichakchasidagi mushaklararo pleksusda, butun umri davomida, keksalikdan tashqari, differentsiatsiyaning dastlabki bosqichida bo'lgan hujayralar mavjud. Ulardan ba'zilari nerv hujayralarining bo'linishi natijasida hosil bo'lishi mumkin, boshqalari esa embrion davridan saqlanib qoladi. Keksalikda asab hujayralarida ham, asab tolalarida ham chigallarda atrofik jarayonlar kuzatiladi.

REFERENCES| CHOCKH | IQTIBOSLAR:

1. Abdullaeva, D. R., Ismati, A. O., & Mamataliev, A. R. (2023). Features of the histological structure of extrahepatic bile ducts in rats. *Golden brain*, 1(10), 485-492 (in Russ).
2. Mamataliev, A., & Oripov, F. (2021). Histological structure of the intramural nervous apparatus of the common bile duct and gallbladder in a rabbit, in norm and after gallbladder removal. *Journal of Biomedicine and Practice*, 1(3/2), 117-125(in Russ).
3. Mamataliev, A. R., Tukhtanazarova, Sh. I., Zokhidova, S. Kh., Omonov, A. T., & Rakhmonov, Sh. Sh. Anatomical and topographic structure and active contraction of the walls of the portal vein of laboratory animals. *Academic research in modern science*, (2024). 3(30), 163-168(in Russ).
4. Satybaldiyeva, G., Minzhanova, G., Zubova, O., Toshbekov, B., Rasulovich, M. A., Sapaev, B., ... & Khudaynazarovna, T. I. Behavioral adaptations of Arctic

fox, *Vulpes lagopus* in response to climate change. *Caspian Journal of Environmental Sciences*, (2024); 22(5): 1011-1019.

5. Mamataliev, A. R. (2024). Nervous apparatus of extrahepatic bile ducts in rabbit after experimental cholecystectomy. *International journal of recently scientific researcher's theory*, 2(4), 161-165(in Russ).